

REGÉLŐ, PESTI DIVATLAP.

—•• Második év' második fele. ••—

Kiadja és szerkeszti Garay János.

Csötörtök,

34. SZ.

oct. 26. 1843.

Megjelenik minden héten kétszer egy divat képpel. Előfizethetni minden k. postahivatalnál. Külföldre csak a' bécsik. főpostánál. Kolozsvárott t. Méhes urnál. — Ára félévre, helyben 6ft. postán 6ft. pengőpénz. Kiadó hivatal, Uri-utca, Trattner-Károlyi ház' második udvara' második emeletében.

PÁRISI NAPLÓ.

(Hrabovszky Dávid' utazási tőredékeiből.)

Második közlés.

Páris, nov. 24-kén 1842.

Valaha bejuthaték Themis' templomába, a' Palais Justice-be, miután néhány sous' feláldozásával a' bemenetet szakadatlan megszállás alatt tartó kék ingesek' egyikét 's másikat jóakarómmá tevém. Jelen voltam tegnap előtt a' 6-ik Chambré-ben, melly Police Correctionelle nevet visel; tegnap pedig a' Seine megyei assisek' vagyis esküttek' ülésében. Mindkettőnek több mint négy órát áldoztam, nagy türelemmel 's szenvedéssel, mert csupa olly alakok' társaságában kellelennem, kiket, ha velők magánosan ta-

lálkozunk, gondosan kikerülni minden becsületes embernek aggodalmas gondja. Benn pedig az, mi miatt ez áldozat tétetett, inkább nevelé, mint fogyasztá az unalmat. Eredménye e' két napi tapasztalásnak az leve, hogy a' legszebb elv is könnyen elhibásulhat az alkalmazásban. Nyilvánosságot rendelt az uj francia törvényhozás a' törvénykezésben. E' rendelet ugy hozatik gyakorlatba, hogy először keresztül kell mennie a' legteljesebb, ámbár, mint látszik, csak gendarmes-ektől származott önkény' számos korlátjain. 'S mi e' korlátok között megmarad, az elég monstruositással, a' legszélsőbb liberalismus' köpönyege alá burkolva adatik át a' közönységnek.

Igen közép nagyságúak a' törvény-székteremek, sőt szinte, mint a' 6-ik osztályban, szobának sem nagyok. Ebből kis rész, az egésznek alig egy negyede, hagyatlik a' publicum' számára. Karzatnak hire sincs. 'S e' kis rész és a' törvényszék' azon pontja között, hol maga a' cselekvény eszközöltetik, nagy ügyességgel mesterséges távolság teremtetett, a' tanuk' számára hagyatott jó nagy, többnyire üresen maradott tér által; részint pedig annál fogva, hogy az elnök 's a' királyi ügynök, a' törvénykezésnek két fő, 's a' plaidoyeröző ügyvédek kivül, kiket pedig nem mindig hallani, — többnyire egyedül munkás személyei, a' terem' átellenes fenekén, a' hallgatókkal szemközt, települnek, 's a' nyilvánosságnak olly szende hangokkal kedveskednek, hogy az egészet gyakran inkább pantomim játéknak vagy tableaux-nak, mint sem nyilvános cselekvénynek, vagyunk kénytelenek tartani. A' rab' vallo-másai sem hallhatók. — A' bűnös természetesen nem igen örömet fog fenhangon beszélni. Távol is esik a' hallgatóktól. Illy intézkedésnél fogva közönség' számára még az ügyvédek' beszédei, a' plaidoyer, maradna. Ezek épen ellenkező hibába esnek. Rendszerint olly hévvel, olly szaporán 's olly kiabálva beszélnek, hogy épen e' miatt nem igen érthetők. A' két bíró pedig, kik az elnökkel a' bíróságot alkotják, néma személyek.

Ítéletek mindig az elnök által mondatnak ki, vagy olvastatnak fel. Ez ismét ugy történik, hogy általa a' nyilvánosság semmit sem nyer. Sokszor csodáltam azon ügyes szó-szaporaságot, 's mellette a' szende

phlegmát, mellyel az ítéletek, érhetőség' feláldozásával, olvastatnak; de itt illy modor sokkal nagyobb ügyességgel gyakoroltatik. — Mi pótlás itten az ítéletek' nyilvánítása hirdalpokban, midőn motivációjuk ismeretlen marad.

Azt mondtam, mi a' nyilvánosság' illy korlátjai között meghagyatlik, az ellenkezőleg, legszélsőbb liberalismus' külszínével adatik át a' közönségnek. Hálát adhatnánk érte, ha itt is képesek volnánk megbarátkozni a' szélsőséggel. Említett kis helyre bémehet minden kétlábu teremtmény, alkalmasint orang-outang, sőt Gallia' kakasa is, csak kapjon lábra, 's bujhasson egy blouseba, melly alá tollait elrejthesse. De a' ki tudja, mi a' népsalak, 's hogy ez mindenütt feltaláltatik, az, jöjjön bár idegen országból, az, minden ohajtás mellett sem igen fogja így eszközölhető látogatását Themis' templomában ismételni.

Igy megtalálhatjuk kulcsát e' szélsőségig üzött engedménynek.

Csak azt alig foghatjuk meg, hogy létezhetik illy engedmény is, miután a' nyilvánosság' korlátozása, — épen a' népsalak miatt tartatik szükségnek. —

Gyaníthatjuk az okot, ha tudjuk, miképen követelésiben a' mívelt ember soha nem erőszakos, a' miveletlen pedig könnyen kielégíthető; csak legyünk képesek teremteni számára színt, minő a' franczia törvényhozási eljárásban találtató.

Lehet azonban kieszközölni az elnökségtől engedelmet, a' terem' más

részeinek, hová a' plebs el nem juthat, elfoglalására. 'S látni is az ügyvédek' háta meggett diszesen öltözködött, a' törvénykezésben részt nem vett idegeneket. De miért nem értesítették ez iránt a' közönség? Ismét nagy önkény.

Elv eszmőileg korlátlanul kimondva, gyakorlatban mindig hibás fog lenni. Így a' nyilvánosság a' törvénykezésben. Mi szükség olly embernek, ki mindennapi kézimunkájából él, ide jőni, hogy itt idejét mulasztja? Ha még is tiszta szívvel jőne ide. De tudjuk, millyen épen a' nagy városi szegények' erkölcsisége, melly épen illy helyeken, kivált a' kriminalitások' kezelésénél, inkább veszt, mint nyer.

Legyenek igen is a' törvényszékek nyilvánosak, de csak olyanok' számára, kik az így nyert tapasztalással vissza nem élnek, sőt azt hasznokra fordítják. Illy szőrű embert kitalálni épen nem lehetetlen. Kivált idegekkel, kik hasonló czélból jönek ezen országba. Illy megkülönböztetést érezni méltó volna, főképen Párisban. Itt a' rendőrség olly mindentudó, idegeneket a' gyanúnak olly ezernyi argus-szemével kísérő. Mi könnyebb, mint ennek segedelme által meghatározni az engedélyozásra felhatalmazott hatóságnak, ki legyen méltó, ki nem, gyakorolni a' törvényszék' látogatását? 's ekkor nem lenne szükség olly korlátozásra, mellynél fogva, minden elvi kimondás' daczára, meg kell vallanunk, hogy itt a' törvényszéki nyilvánosság nem ér annyit, mint sok más helyen a' zárkózottság, hol azok, kik valaha Themis' avatottjai fognak lenni, a' látogatástól nem hogy tiltatnának, de arra szinte köteleztetnek.

A' meddő napokat ismét terméke-nyebbek válták fel. Azonkívül, hogy Themishez betekinthessem, Thaliáról sem felejtkeztem el, 's ennek e' héten épen legpompásabb, első három itteni templomában áldoztam. — Ezek: az olasz, a' franczia vagy is nagy opera, 's a' Theatre français, tehát a' nominalisták' értelme szerint e' két nemzetnek minden színháza. Annyi bizonyos, hogy azt, mi jelenleg e' nemzet' színészetében kitűnő, szemeim e' héten látták, füleim hallották.

Az olasz opera, melly itt Párisban állandó, az összes Europa' éleménye. Lehet ennek látogatói között uton útfélen minden nemzetbéli egyént észrevenni. Én ottan csupa külföldiek között ültem. De nem illy cosmopolitai találkozás az olasz operát ide csődítő szándék, hanem szükség' érzete, 's hiánypótlás, olly formán, mint nálunk, hol zenészet' nyilvános ex professo gyakorlói csupa cigányok és csehek; — de különböző okból. Nálunk kényelemszeretet 's előkelő gőg tiltják a' honfiakat illy nyilvános gyakorlattól; a' francziát pedig tiltja ügyetlensége a' zenészetben, valamint énekben. Ő azonban a' hiánypótlásban is nagy-szerű, mig mi még eddig megelégszünk azon morzsákkal, mik a' külföld' zenészeti lakomáinak asztalairól lehullanak. Ő Olaszhon' remeklő énekeseit nagy költséggel tartja fővárosában; ámbár mint az említett sokhonu látogatónál fogva is gyanítható, e' költség nem egyedül az ő erszényéből kerül ki.

Linda di Chamouni operában láttam Persiani, Brambella, Bellini asszonyokat, nem különben Lablache,

Tamburini, Mario, ifj. Lablache 's Magliano urakat, kik mindnyájan valódi művészek. Azon elbájoló, semmi zeneszi műszer által nem utánozható, sem elméletben ki nem fejezhető fülemilehang, ebben azon szívolyvasztó édesdedség, mit Persianié kifejtett, mi művészt 's nem művészt egyformán meghat, elfelejthetlenné marad előtttem. Angyalt képzelünk zengedezni, 's előttünk szerelem' dicső előképét feltűnni. Mi érzelmeiket nem képesek a többiek is keblünkben költetni, mennyire meg tudják ragadni a' hallgatót! Tamburini, midőn az átkot kidörghi, Lablache, harsogó hangjával, melyet mégis olly öröme hallunk, mert olly ünnepélyes helyzetbe bájoltatunk általa! — Előadásban is mi ügyesek ezek az olaszok! Azt hiszik nálunk 's a' németeknél, hogy énekes ritkán jó színész; én az olasznál ellenkezőt tapasztalok. Csupa élet, csupa valóság az ő játéka. Ha nyelvét nem értjük is, el kell könnyen találunk, mit akar énekével, 's azt kísérő ügyes mimikájával.

Diszitvények felségesen emelték ezen előadás' bájait, 's reám különösen s' visszaemlékezésnél fogva is hatának. Ott vala Montblanc, még bájosabb, mint a' valóságban, mint a' nagyszerűség' testesült ideálja; ott az ő néki hódoló kisebb hegyecsoporthoz, 's az emberek, kik képeknek is, mint a' valóságnak, legigazibb életadói.

Még ugy szólván ki nem zengének füleimben a' bájos hangok, midőn azoknak következő estve versenytársait hallottam a' nagy operában. Mindent, mi külsőleg 's műszerek által bájos zenészi előadásnak kiegészítője 's emelője lehet, hallottam itten; hal-

lottam egy pár jó tenort, de nem Persiani' fülemilehangjait. A' fő énekesnő, Dorus-Gras asszony olly tompa hangon rebegte szerelmi hangicsálását, hogy e' miatt képesek vagyunk még a' kassai operára is sovárogyva visszaemlékezni. Pedig mi édesded ellenzéssel tűnne ki a' sok borzasztó rémalak' dala közül azon fő hősnének jól ellátott szerepe! Igy ellenben a' Rémhajónak (Vaisseau fantom) csak borzadályait éreztük, de nem azon titkos báj, melyet pedig az ártatlan, szerelmével minden áldozatra kész leányka költene bennünk, mint egy jobb világi maradvány, csupa romok 's nyomasztó setétség között.

A' zenekar' tagjainak kitűnő szöke többsége könnyen el hagyja találni, hogy az itteni zenészet még a' nagy operánál is a' zenészet' ugy nevezett királyi akademiájánál, külföldiek által kezeltetik. — Nem tetszettek ugyan ezen észrevételeim egyik szomszédoknak, ki pedig maga is született német, Münchenből ide szakadott, de honfűsített szobrász. Ettől hallottam, hogy itt minden előadás' jövedelmének egy ötöd része a' hangmű' szerzőjéé. Mi tetemes lehet az így nyert jövedelem, ha mint a' cyprusi királyné, valami darab 50-szer, vagy mint a' napokban egy másik, 250-szer adatik. Nem csoda, hogy jelenleg sehová sem vágyódnak annyira a' művészek, mint Párisba. Diszitvények igen szerencsésen nevezték az előadás' tündérességét. Minő praecisio, mi nagyszerű áttalás, p. o. a' tündéres hajó' rögtönös eltűnése azon pillanatban, midőn a' szerelmes leány a' habok közé ugrik, hogy kedvese' lelkének üdvét az örök irgalom előtt kivívja.

Maga az operaház is, ámbár csak ideiglenesnek tartatik, páratlan. Három, magában mind meg annyi egyéb, szokott nagyságu színházzal megmérkőzhető, osztályból áll. Ezek Avant-scène-nemű kis osztályok által 's pompás tekenő-plafond által roppant concav teremmé vannak összeköttelve. Minden karzat gazdagon aranyozva. A' Párisban amphitheatrum nevet viselő legfenső karzat némi tekintetben itt is legszebb, mert csupa bõlthajtásos folyosókat képez. Még is arányzatilag nem fér e' házba olly sok ember, mint a' többi párisi színházba, minthogy karzatai nem kettősek, nem lévén ugynevezett balconjai. Kényelem itt még az olcsóbb helyeken is megtalálható. Földszinti ülései is el vannak egymástól karzatkák által választva. Ellenben a' parquett sem képez zárt székeket, ámbár 11 frankkal drágább mint a' fő hátulsó földszin.

A' Balletban Grisi asszonyt is látam, négy esztendő után másodszor. Tegnap ötödszöri látogatás a' Theatre francaisban, természetesen ismét Rachel' kedvéért. Mint Ariadne bámultatott ez alkalommal e' nagy színésznő. Az elhagyatott szerelem, küzdés az elhagyatottságban; önbecsének érzete, 's ennek megcsalásával össze nem egyeztetetése, mind remek. És még is nagyobb vala a' nézőség' elragadtatása a' Portrait vivant vigjátékban. Miért? Ennek oka nem csupán a' főhősné, Plessy kisasszony' ingerlő keesei 'samott Rachel' társainak monoton előadása. Vigjátékban mindig könnyebb remekelni.

Dicséretes a' franczia színházoknál, hogy legyen hozzájuk bár még olly te-

meses csődülés, tolongástól soha nem kell tartani. Teljes biztossággal megmaradhat kiki azon helyen, melyet a' pénztár' megnyitására várakozók között elfoglalt; 's ha jó idején megjelenik a' színház' pitvarában, számot tarthat ott ben ülésre, 's előbb válthatja belépti jegyét, mint akármely előkelő ember, jőjjön bár kék ingesen. Tolakodóktól nem kell tartani. A' „formez queue“! rivalgás hamar vissza rezzent minden illy erővel esetteket. Illy rend megtartatik, menjen bár ezerekre a' várakozók' serege. (Folyt. köv.)

KÖLTEMÉNYEK.

Borúra derű.

Keblemnek érzeményei
Búmnak lettek növényei;
'S virági dúsan gazdagok,
Ha kedvesemre gondolok.

A' sors' felzajlott tengerén
Megtörve száll le a' remény,
'S belőle csak kis töredék,
Mit végső hirtokul nyerek.

'S reményemből e' töredék,
Mit tán enyhül hagyott az ég,
Nem más, mint búmban e' vigasz:
Telből fejlik ki a' tavasz.

Beöthy Zsigmond.

Koszorú.

E' koszorút négyen fűztük neked; abba virágul
Négyünk' szíve közé szép nevedet kötözök.
Forgasd merre akard, mindűt e' gy szívre találandsz.
Egyre, ha egyenként, egyre, ha összeveszed;
A' szerető apa, gyermekiveljő, 's megkoszorúzza
Benned a' hű szeretőt, benned az édes anyát.

Garay.